

AS EGELANDS VERK
Uranienborg terrasse 9
0351 OSLO

Vår dato: 06.12.2024

Vår ref.: 202308357-20 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Saksbehandler:

Silvia Gundersen Kristiansen

Stifoss kraftverk, Risør og Gjerstad kommuner, Agder - Godkjenning av detaljplan for miljø og landskap

Vi viser til deres søknad om godkjenning av detaljplan for miljø og landskap for Stifoss kraftverk.

Vedtak

NVE godkjenner fremlagte detaljplan for miljø og landskap av 06.06.2024 for bygging av Stifoss kraftverk i Risør og Gjerstad kommuner.

Godkjenningen av detaljplan for miljø og landskap gis på følgende vilkår:

- Dere skal orientere oss om dato for oppstart av anleggsarbeidet senest 7 dager før planlagt start. Vi skal også orienteres ved viktige eller kritiske faser i anleggsarbeidet.
- Utformingen av kraftstasjonsbygget må utarbeides i samråd med fylkeskommunen i Agder og Gjerstad kommune for at det skal bli mest mulig stedstilpasset. Samarbeidet må dokumenteres. Utformingen skal godkjennes av NVE.
- Det utarbeides en sluttrapport innen miljø og landskap som sendes NVE innen ett år etter idriftsettelse. Rapporten skal dokumentere at anlegget er bygget i samsvar med konsesjon, godkjent detaljplan og forutsetninger/endringer som er godkjent i løpet av byggeprosessen. [Link til mal.](#)
- Senest 1 måned etter idriftsettelse av kraftverket skal dere sende inn melding om dette til oss på skjema som ligger på vår hjemmeside (<https://www.nve.no/om-nve/skjema-og-rapporteringsordninger/>).

Detaljplan for miljø og landskap må være i samsvar med vilkår og forutsetninger som fremgår av konsesjonen med notatet «*Bakgrunn for vedtak*» av 18.02.2019. Vedtaket av 18.02.2019 ble påklaget og avgjort er i EDs vedtak av 17.12.2021. NVE kan kreve ytterligere detaljering for alle deler av tiltaket. Slike planer skal godkjennes av oss før arbeidet settes i gang.

Godkjenningen har hjemmel i konsesjonen datert 18.02.2019 post nr 4 og 10.

Tilsyn

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

NVE vil følge opp anlegget med inspeksjon.

Anlegget er både for planlegging, bygging og senere drift underlagt bestemmelser om internkontroll etter forskrift om internkontroll etter vassdragslovgivningen (FOR 2011-10-28 nr. 1058 IK-vassdrag). Ved tilsyn på anlegget vil NVE kontrollere at internkontroll etter denne forskrift er etablert.

Vår behandling av søknaden

Tillatelse til opprustning og utvidelse av Stifoss kraftverk ble gitt i EDs vedtak av 17.12.2021. Stifoss kraftverk vil nytte vannføringen i Gjerstadvassdraget med fall på ca 16 meter. Det er planlagt benyttet eksisterende dam og inntak. Det må legges ny vannvei og bygges ny kraftstasjon. Stifoss benytter seg av en eldre regulering av Vasstøvannet på 1,5 meter. Kraftverket har en installert effekt på 2,05 MW, slukeevne på 14 m³/s og en estimert årsproduksjon på 8,0 GWh. Det skal slippes en minstevannføring på 280 l/s hele året. Det er planlagt tiltak for nedvandring og oppvandring av ål. Anlegget består av inntak og dam med løsning for nedvandring av fisk, nedgravd trykkrør, kraftstasjon i dagen, kraftlinje i bakken til tilkoblingspunkt, riggområder, massedeponi, ny vei til kraftstasjonen, og midlertidig anleggsvei fra Eiknesveen med vad over elva. Planen beskriver hvordan området skal istandsettes etter endt anleggsperiode. Stifoss kraftverk skal kobles til 5kV nettet i gamle Stifoss kraftstasjon gjennom en jordkabel til påkoblingspunktet. Det foreligger egen anleggskonsesjon på nettilknytningen. Detaljplanen for miljø og landskap beskriver hvordan det er planlagt å bygge det konsesjonsgitte anlegget.

Detaljplanen ble sendt på høring 08.07.2024 til Risør kommune, Gjerstad kommune, Agder fylkeskommune, Statsforvalteren i Agder og Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag.

Høringsuttalelser

Vi har mottatt innspill fra Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag, Gjerstad kommune, Risør kommune, Kjell-Olav Masdalen, Agder fylkeskommune og Galina Tsygurova-Watts og Paul Watts. Høringsuttalelsene har vært forelagt tiltakshaver for kommentar. Konsesjonær har utarbeidet et felles dokument som besvarer de høringsuttalelsene som er kommet inn, i epost datert 01.10.2024. For ordens skyld har vi kortet ned noen av uttalelsene og de kan leses i sin helhet i vedlegg.

Fortidsminneforeningen, Aust-Agder lokallag uttrykker i sin høringsuttalelse datert 22.08.2024, sterk bekymring for bevaring av kulturmiljøet på Stifoss. Det er et lokalt og regionalt ønske om å bevare de historiske bygningene, og Gjerstad kommune har krevd at eksisterende kulturminner skal ivaretas i sitt dispensasjonsvedtak. Foreningen ber om nødvendige endringer i detaljplanen for å sikre at kulturminnene ikke lider videre forfall, og at ny bygningsmasse tilpasses den historiske bygningsmassen.

Spesifikke forslag inkluderer:

- Skisser for nybygg må jobber videre med for bedre tilpasning
- Sikre tilkomstvei helt frem, også til Sliperiet
- Plassering av massedeponier som flombuffer for å beskytte kulturminnene.

- Dokumentasjon og istandsetting av kulturminnene før videre arbeid påbegynnes.
- At nye bygninger skal følge lokal byggeskikk og håndverkstradisjoner.
- At tilkomstveier og andre infrastrukturelle tiltak skal sikres i tråd med bevaringshensyn.

Foreningen understreker behovet for at planprosessen tar hensyn til kulturminnenes høye verneverdi, og foreslår at eventuell videre utvikling skal sikres gjennom samråd med kulturminneforvaltningen. Hvis ikke disse hensynene blir ivaretatt, frykter de en unødvendig interessekonflikt som kan skade kulturmiljøet. De tilbyr også hjelp med tilskuddssøknader for å støtte istandsettingen av kulturminnene.

Punkt 1.3 - Flaum- og skredfare:

Kartet viser at kulturminnene «Sliperiet» og «Tørkeriet» ligger innenfor sannsynlig flomnivå, og det er tydelig at bygningene har vært utsatt for flom. Det foreslås at massedeponiene ikke plasseres i en haug i søkk uten bruk, men heller brukes fornuftig som for eksempel å forebygge fremtidig flom.

Forslagene inkluderer:

- I Gjerstad kommune legges massedeponi som en buffer mellom vassdraget fra øst mot vest til nytt utløp, med vekstjord på toppen som en del av oppusningsarbeidet for å beskytte kulturminnene.
- I Risør kommune planeres massedeponi på landsiden mot vassdraget, også som en buffer og med tanke på mulig fremtidig bruk som parkeringsplass eller midlertidig anleggsplass, med vekstjord på kantene mot vassdrag.

1.4.1 - Forhold til andre myndigheter - Kommuneplan:

Gjerstad kommune har indikert at hele Stifoss-området vil bli lagt inn som hensynssone for bevaring (H570) i den kommende kommuneplanen (arealdel). I tillegg er Stifoss-anlegget inkludert i kommunens kulturminnevernplan.

1.4.3 - Forhold til andre myndigheter – Kulturminner:

Kulturmiljøet i Gjerstad har høy verneverdi ifølge Agder fylkeskommunes kulturminnevernavdeling. Rapporten fra Asplan Viak AS inneholder ikke ny informasjon, men detaljplanen er viktig for å avklare tiltak knyttet til kulturminnene før det gis brukstillatelse til den nye kraftstasjonen.

Gjerstad kommune har i dispensasjonsvedtaket stilt krav om at eksisterende bygningsmasse skal ivaretas, uten tidsbegrensning. Dette kravet ga tillit til at tiltakshaver og forvaltningen vil ta hensyn til kulturminneinteresser, noe som førte til at vi valgte å ikke påklage dispensasjonen og unngå en potensiell fordyrende og forlengende planprosess.

1.5 - Framdriftsplan:

Det er merkelig at rapporten ikke nevner forebyggende tiltak for å sikre at kulturminnene forblir tørre og at forfallet således i stor grad stanses. Vi ber om at dette inkluderes og at det tydeliggjøres at dette arbeidet må være fullført før ferdigrapporten.

2 - Beskrivelse av tiltaket:

Det er viktig at det kommer fram at man skal sikre at forfallet av kulturminnene stanses, slik at tiltakshaver eller andre i fremtiden kan gi dem ny bruk.

2.1 - Styrende forutsetninger i konsesjonen - Industrihistorie:

Kulturminnene ser ikke ut til å være dokumentert gjennom 3D-skanning. Det er viktig å få denne dokumentasjonen på plass, og informasjonen bør deles med Gjerstad kommune og Aust-Agder museum og arkiv - KUBEN.

2.2 - Problemområde og avbøtende tiltak - Sprenging nær Sliperiet:

Vi forventer at sprengning gjennomføres med minimal vibrasjon. Skader som måtte oppstå under sprengning bør utbedres før ferdigstillelse. For å unngå diskusjoner bør byggets tilstand dokumenteres før og etter sprengningsarbeidet. Dokumentasjonen må også stille krav til håndverkskompetanse innen tradisjonell muring og bruk av kalkmørtel.

2.4.1 - Inntak og dam - Andre konstruksjoner ved dam og inntak:

Vi ber om at det i første avsnitt for lukehuset tydeliggjøres at bygget skal oppføres i tråd med lokal byggeskikk og håndverkstradisjoner, i samsvar med de nye bestemmelsene for hensynssone bevaring H570 i Gjerstad kommunes kommende kommuneplan, samt i dialog med kulturminnevernseksjonen i Agder fylkeskommune.

2.4.4 - Kraftstasjon og anna bygningsmasse:

Det påstås feilaktig at den nye kraftstasjonen vil være nesten usynlig fra Stifossveien, mens den faktisk vil være godt synlig. Derfor er det viktig at bygget blir godt stedstilpasset, og at detaljplanen gir klare føringer rundt detaljering av et slikt nybygg.

Det bemerkes at Fortidsminneforeningens lokallag, som har jobbet med kulturminnene på Stifoss i nær 15 år, ikke har blitt kontaktet for dialog. Skissene i detaljplanen viser at tiltaket ikke er godt nok stedstilpasset, og det foreslås flere endringer, inkludert:

- Tilpasning av bygget til eksisterende industribygg «Sliperiet» og «Tørkeriet»
- Bruk av passende takmaterialer. Taket må få tak av bølgeblikk slik man har på dagens industribygg av typen Planja Sinus 51 Zink Magnesium eller Sinkgrå eller lignende. Tak bør ha en form for takutstikk. Takrenner av zink bør tillates på sidene som er mest værutsatt.
- Plassering av lufteinntak på gavlvegg mot sør. Frarådning av bruk av cortenstål i detaljer, men det bør heller brukes zink.
- Takvinkel bør ha minimum 30 graders helling.
- Nye tørrmurer av granitt for utløpskanal bør oversees av håndverkere med tradisjonmurerskompetanse.
- Tilpasning av vinduer i samsvar med Sliperiet i form, farge- og materialvalg. Dører bør lages av heltre og være tilpasset (inkl fargebruk) dørene på «Sliperiet» og «Tørkeriet». Cortenstål mellom vinduer og rundt dører frarådes sterkt.
- Krav til utforming av skilting og belysning på og rundt bygningsmassen.
- Vedlikehold av øvrig bygningsmasse og øvrige kulturminner jf. «Rapport fra Asplan Viak AS punkt 3 - Bevarte kulturminner» er ikke adressert og må adresseres. Det er

avgjørende å få avklart at disse kulturminnene sikres og ivaretas slik at forfall stanses eller i stor grad begrenses.

- Det må komme inn eget punkt om at nybygg skal forholde seg til kommende kommuneplanbestemmelser og godkjenning fra relevante myndigheter.

Disse tiltakene skal sikre at bygget harmonerer med det eksisterende kulturmiljøet.

2.4.5 - Midlertidig anleggsvei:

Siste setning om at vei til "Sliperiet" kan etableres senere må fjernes. Veien må etableres nå for å forbedre forholdene for fremtidig vedlikehold og bruk. Det anbefales at den nye veien fra Stifossveien til kraftstasjonen følger terrenget bak "Sliperiet" og går til kraftstasjonens sørvestlige inngang, ikke nordøst. Se vedlagt mulighetsstudie for detaljer.

2.4.5 - Permanente veger:

Det anbefales at veien fra Stifossveien til den nye kraftstasjonen følger terrenget via baksiden av "Sliperiet," slik at inngangen til kraftstasjonen blir fra sørvest i stedet for nordøst. Dette vil skape en svakere bakke ned til ny kraftstasjon og forbedre forholdene for fremtidig vedlikehold og bruk av "Sliperiet" og "Tørkeriet." Denne løsningen vil også bidra til å bevare deler av tømmerrennen ovenfor ny kraftstasjon, noe som gjør kulturmiljøets historie mer lesbar.

2.4.5 - Masseuttak og deponi:

Dette er en gjentakelse av punkt 1.3, men nevnes igjen her. Kartet viser at kulturminnene "Sliperiet" og "Tørkeriet" ligger innenfor sannsynlig flomnivå, og det er tydelig at disse bygningene har opplevd flom. Det foreslås at massedeponiene ikke bare plasseres i et søkk uten bruk, men benyttes til noe fornuftig og bærekraftig, som forebygging av fremtidig flom.

Forslagene er:

- **Massedeponi i Gjerstad kommune:** Legges som en buffer mellom vassdraget og det nye kraftutløpet, med vekstjord på toppen som en del av oppussingsarbeidet for å beskytte kulturminnene.
- **Massedeponi i Risør kommune:** Planeres ut på landsiden mot vassdraget som en buffer, med mulighet for fremtidig bruk som parkeringsplass eller anleggs plass, og vekstjord på toppen på kantene mot vassdraget.

Dokumentasjonsrapport - Kulturminner Stifoss, Asplan Viak AS:

Rapporten inneholder lite nytt og nevner ikke at kulturminnemyndighetene i Agder fylkeskommune har gitt området høy vernestatus. Kommunedirektøren i Gjerstad kommune planlegger å inkludere Stifoss-området som hensynssone bevaring H570 i den reviderte kommuneplanen, noe som bør reflekteres i detaljplanen.

Det er mangelfull informasjon om hvordan kulturminneverdiene skal sikres for fremtiden, og det er viktig å få avklart at disse blir ivaretatt for å hindre forfall. Det foreslås også at kulturminnene "Sliperiet" og "Tørkeriet" 3D-skannes før anleggsarbeidet starter for å sikre god dokumentasjon.

Sammendrag:

Eiere og samfunnet har et ansvar for å ta vare på kulturminnene ved Stifoss. I kulturminneloven §1 siste ledd står det tydelig at kulturminneverdier skal vektlegges når det fattes vedtak som påvirker disse interessene. Fortidsminneforeningen mener plan- og bygningsloven gir mulighet til å sette krav til en minimum av utbedring/istandsetting av kulturminner som står til forfall slik at bygningsmassen blir stående tørt og forfallet stanses. Kommunen har tidligere satt som vilkår i dispensasjon fra LNF-området at eksisterende bygningsmasse og kulturminner skal ivaretas uten tidsbegrensning, og dette bør fullføres før ferdigstillelse av nye tiltak.

Dersom kulturminnene på Stifoss forsvinner, vil en viktig del av industrihistorien langs Gjerstadvassdraget også bli borte.

Det etterlyses en løsning som ivaretar både kulturminneinteresser og økonomiske interesser. Dersom fokus kun blir på de økonomiske interessene, og de gamle bygningene forfaller, vil det oppstå en interessekonflikt. Alle oppfordres til å være kreative og bruke tilgjengelige verktøy for å finne en løsning for å bidra til at flere interesser kan lykkes, og som bevarer både håndverkstradisjoner og kulturarv.

Fortidsminneforeningen tilbyr å hjelpe tiltakshaver med å søke om tilskudd til istandsettingsprosjekter for å begrense kostnadene. Dette vil være en omfattende prosess, men nødvendig for å bevare dette viktige kulturmiljøet.

Til slutt uttrykkes et ønske om å fortsette dialogen frem til ny detaljplan er vedtatt, for å sikre at alle interesser blir ivaretatt.

Konsesjonær sin kommentar til Fortidsminneforeningen:

«I Bakgrunn for vedtak for konsesjonen, under Post 6 står det «Ombygging av Stifoss kraftverk er i konflikt med de gamle industribygningene på Stifoss som er tillatt revet. Dette er kulturminner som viser en del av den historiske utnyttelsen av vassdraget. NVE pålegger konsesjonæren å dokumentere og kartfeste dette industrimiljøet og utnyttelsen av vassdraget på stedet, for ettertiden.»

Gjestad kommune har stilt krav om at «eksisterende bygningsmasse blir ivaretatt og og ikke blir skadelidende.» Utbygger har forstått kravet slik at bygningsmassen ikke skal bli råka og ikke skal bli skadelidende av til dømes sprenging. Kulturminner som eksisterende rørgate og tømmerrenne må fjernast for å få plass til ny rørgate og vei og inntaket må byggast om. Dette er i tiltak som er i samsvar med konsesjonen.

- Ny kraftstasjon er tilpassa av arkitekt Thomas Bech, (arkitekt utdanna ved "Institut for arkitektonisk kulturarv og transformation, fra Arkitektskolen i Aarhus, DK), som har følgjande kommentar til bruk av Cortenstål: «Cortenstål fremstår som materiale avdempet og faller naturlig sammen med tegl. Sink har en lysere overflate og kan selv etter patinering reflektere solen. Valg av Cortenstål på takhatt, sikre at skyggevirkninger ikke oppstår i motsetning til Sinusplater.» Viser vidare til merknaden til Agder Fylkeskommune.

- Viser til kommentar til Gjerstad kommune.

- *Sjå kommentar ovanfor og i kommentar til Agder Fylkeskommune.*
- *Det vert bygd ny veg ned til kraftverket. Denne vil gje passasje ned til Sliperiet på austsida av kraftstasjonsbygningen. På området bak Sliperiet er planlagt med midlertidig anleggsveg. Rett bak Sliperiet kan ikkje vegen tilbakerført slik at området kan nyttast ved vedlikehald av Sliperiet, sjå avsnitt 2.4.5 i detaljplanen for miljø og landskap.*
- *Vi vurderer at dette er tiltak som er utanfor vilkåra i konsesjonen og som ikkje kan påleggast utbyggar av NVE. Sjå elles til merknad til Risør kommune sitt innspel.*
- *Sprenging vert utført forsiktig og grenseverdiar på Sliperiet vert overvaka. Tilstand før og etter vert dokumentert av fagfolk innan taksering og tilstandsvurdering.*
- *Eventuell skadeutbetring vil skje i samråd med Fortidsminneforeningen.*
- *Utbyggar noterer seg dette til eventuell seinare istandsetting av bygningsmassen».*

Gjerstad kommune skriver i sin høringsuttalelse fra 29.08.2024 at detaljplanen for Stifoss kraftverk i stor grad samsvarer med både gjeldende og foreslåtte kommuneplaner for 2024–2036. Planen oppfyller kommunens krav til estetikk, samt klima-, natur-, miljø- og landskapstilpasning. Særlig fremheves viktigheten av at nye tiltak tilpasses eksisterende terreng, minimerer inngrep i naturen, og bevarer landskapstrekk som åsprofiler, bekkeløp og kantvegetasjon. Planen sikrer også at grønne strukturer langs vannløp bevares, i tråd med hensyn til bevaring av kulturmiljø.

Administrasjonen vurderer at tiltakene i detaljplanen for Stifoss kraftverk tilfredsstiller kravene til bevaring av biologisk mangfold, vannmiljø og erosjonssikring, samt forurensningskontroll. Planen ivaretar sårbare arter og økosystemer, beskytter kantvegetasjon, og reduserer risiko for erosjon og vannforurensning. Administrasjonen anbefaler også gjenbruk av overskuddsmasser til å bygge en voll for å beskytte eldre bygningsmasse mot flom. Videre støttes Fortidsminneforeningens bekymring vedrørende sprengningsarbeid, med oppfordring om dokumentasjon før og etter arbeid. Det påpekes at skilting bør tilpasses kommunens bestemmelser. Selv om anlegget er dimensjonert for en 200-årsflom, fremhever administrasjonen viktigheten av å vurdere sikring mot 1000-årsflom i tråd med TEK17, selv om kraftanlegget er unntatt fra dette kravet.

Administrasjonen legger vekt på at området rundt Stifoss kraftverk er foreslått som hensynssone for bevaring av kulturmiljø i den nye kommuneplanen. Dette betyr at tiltak må ta hensyn til områdets historiske karakter og arkitektur. I et dispensasjonsvedtak fra april 2024 ble det stilt krav om at eksisterende bygningsmasse ikke skal skades under arbeidene, og at taket på bygningene må sikres innen en bestemt frist for å unngå ytterligere forfall. Dette samsvarer med Fortidsminneforeningens krav om å beskytte kulturhistoriske bygninger og gjenopprette tapte verdier, i tråd med kommunens bestemmelser om å bevare stedets historiske og estetiske kvalitet.

«Konklusjon

Administrasjonen har gjennomgått detaljplanen med tilhørende tegninger for den planlagte bygningsmassen og kan bekrefte at utformingen tar hensyn til kulturmiljøet. Vi har imidlertid noen bemerkninger som vi ønsker å fremheve. Vi foreslår at materialvalget for takhatt og demonterbare takelementer, som i dag er planlagt i Corten-stål, endres til et annet egnet

materiale som i større grad harmonerer med omgivelsene. Dette vil bidra til en bedre visuell tilpasning til det eksisterende kulturmiljøet. Videre ønsker vi å minne om de minimumskravene til ivaretagelse av eksisterende bygningsmasse og kulturminner som er fastsatt i dispensasjonen. Disse kravene, som også er nedfelt i bestemmelsene i den nye kommuneplanen, må følges nøye for å sikre at kulturarven beskyttes og bevares gjennom hele byggeprosessen. Vi ber også om at det sendes dokumentasjon både før og etter sprengningsarbeid for å sikre at eksisterende strukturer ikke påføres skade, og at dette kommer inn i detaljplanen. Administrasjonen mener at forslaget oppfyller de viktigste kravene vi har satt i vårt forslag til kommuneplan. Planen balanserer moderne utbygging med beskyttelse av miljø- og kulturverdier på en tilfredsstillende måte. Ved å følge de foreslåtte tiltakene vil prosjektet kunne gjennomføres uten å påføre uakseptable skader på biologisk mangfold, vannmiljø eller kulturhistoriske verdier. Vi anser forslaget som tilstrekkelig for gjennomføring, forutsatt at alle nødvendige krav blir ivare tatt i henhold til dispensasjon, bestemmelser i kommuneplan og annet relevant lovverk».

Konsesjonær sin kommentar til Gjerstad kommune:

«Ein flomvoll mot elva vil kreve permanent fjerning av kantvegetasjon og omfattende og dyr erosjonssikring. Det er eit stort område som må sikrast og kanal inn mot kraftverket må byggast vesentleg høgare for å oppnå tilfredsstillande sikring. På kanalen nær sliperiet må det byggast ein betongvegg opp til kote 14,75 for å oppnå flomsikring av Sliperiet. Det er for smalt til å mure her. Ein flaumvoll vil heller ikkje vere absolutt vanntett og må kombinerast med pumping for å sikre Sliperiet i ein flomsituasjon.

- Eit småkraftverk er ikkje samfunnskritisk infrastruktur og er vanlegvis plassert i sikkerhetsklasse F1 etter Tek 17 - byggeverk med lite personopphold. Det er i utbyggars interesse å sikre kraftverket tilfredsstillande mot flaumhendingar og kraftstasjonen vert bygd vasstett 0,5m over flaumnivået.

-OK. Vi meiner omsøkt utbygging er godt tilpassa kulturmiljøet og tek vare på industrimiljøet gjennom ny bruk.

-Eksisterande bygningsmasse vil bli beskytta mot vibrasjonar frå sprenging og vil ikkje bli råka av utbygginga. Vibrasjonmåler vil bli plassert på Sliperiet for å dokumentere at grenseverdier ikkje blir overskredne. Tilstanden før og etter anleggsarbeidet vert dokumentert av fagfolk innan taksering/tilstandsvurdering. Det er ikkje planlagt tiltak på bygningen.

-Vassdragsskilting vil følgje malen til NVE. Anna skilting av kraftverket vil bli tilpassa kommunens regler.

-Bech Arkitekter har følgjande merknad til materialval: «Cortenstål fremstår som materiale avdempet og faller naturlig sammen med tegl. Sink har en lysere overflate og kan selv etter patinering reflektere solen. Valg av Corténstål på takhatt, sikre at skyggevirksomheter ikke oppstår i motsetning til Sinusplater».

Risør kommune begrenser uttalelsen av 29.08.2024 til det kulturhistoriske miljøet og viser til sitt vedtak nr. 23/2182/19 av 09.05.24 hvor de behandlet dispersjon for midlertidig anleggsvei og permanent massedeponi.

Risør kommune påpeker at selv om tiltaket ved Stifoss kraftverk ikke krever

byggesaksbehandling, ønsker de å minne om bestemmelsene i kommuneplanen som gjelder bevaringsverdige bygninger, anlegg og kulturmiljø. Bygninger og anlegg fra før 1900, eller nyere bygg med særskilt arkitektonisk verdi, skal bevares. Slike bygg kan utbedres eller moderniseres, men må beholde sin opprinnelige målestokk, form, materialbruk og farger. Tilbygg og påbygg kan godtas dersom de er godt tilpasset bygningens særpreg og miljøet rundt. Utomhusanlegg av kulturhistorisk betydning skal også bevares og ikke fjernes uten godkjenning.

Risør kommune understreker at Stifoss er et verdifullt industrielt kulturminne, og at nye tiltak må tilpasses de gamle bygningene i form, volum, materialbruk og utforming. De ber NVE stille krav om at kraftverket utformes i tråd med lokal tradisjon og tilpasses terrenget. De viser også til plan- og bygningslovens krav om å holde bygninger i forsvarlig stand for å unngå skade på personer, eiendom eller miljø, og ber om at dette sikres for å bevare kulturminneverdiene. Kommunen støtter Gjerstad kommunes uttalelse og oppfordrer til dialog med Fortidsminneforeningen på grunn av deres ekspertise om anlegget.

Konsesjonær sin kommentar til Risør kommune:

«- Eksisterande bygninger vert ikkje råka. Nye bygningar vert tilpassa kulturmiljøet.

- Kraftstasjonsbygget er i stor grad formgjeve av turbinen og tekniske installasjonar i bygningen. Materialval og arkitekttonisk utforming er utført av arkitekt med bakgrunn og fagleg interesse i kulturminner. Arkitekten har etterstreba balanse mellom tilpassing til eksisterande bygningsmasse og samtidig eit moderne uttrykk jamfør Venezia-charteret. Det skal ikkje vere tvil om at kraftstasjonen er ny samtidig som den føyer seg inn i industrikulturmiljøet.

- Eksisterande bygningsmasse er ikkje ein del av kraftverksutbygginga og ligg utanfor tiltaksområdet. Fysiske tiltak på bygningane er ikkje planlagt. AS Egelands Verk er klar over at dei som eigar av bygningsmassen pliktar å halde byggverk og installasjonar i forsvarleg stand, jamfør plan- og bygningsloven § 31-1.

- Bygningane vert sikra mot vibrasjonar ved forsiktig sprenging og grenseverdiane vert overvåka med vibrasjonsmål.

- Vi opplever Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag til å vere ein interesseorganisasjon for bevaring av kulturminner som ikkje ser heilskapen og kompleksiteten i eit kraftverksprosjekt.

- Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokallag er også høyringspart i utbyggingsprosjektet og deira innspel vert vurderte.

- Ved eventuell utbetring av bygningsmassen vil AS Egelands Verk ta kontakt med Fortidsminneforeningen».

Kjell-Olav Masdalen, en lokal historiker og tidligere direktør ved Aust-Agder museum og arkiv i Arendal, uttrykker i sin høringsuttalelse av 29.08.2024 støtte til Fortidsminneforeningens og Risør kommunes innspill om å bevare de gamle fabrikkbygningene i Stifoss, i første omgang ved sikring mot videre forfall. Han fremhever Stifoss som et viktig industrihistorisk symbol for hele Agder, spesielt med tanke på at tremassefabrikken på Søndeled kan bli revet. Masdalen viser også til hustuftene etter plassen Øvre Stifoss, som har en tragisk historie knyttet til en brann i 1878. Han

understreker viktigheten av å bevare disse kulturminnene, da de fortsatt har stor betydning for lokalbefolkningen, og advarer mot at tuftene kan bli ødelagt under utbyggingen av kraftverket.

Konsesjonær sin kommentar til Masdalen:

«- Sjå kommentarar til Fortidsminneforeningen og kommunane ovanfor.

- Hustuftene vil bli bevart.

- Det er flott at folk i nærområdet er positive. Viser ellers til kommentarane til Gjerstad og Risør kommune og Fortidsminneforeningen».

Agder fylkeskommune kommenterer i sin uttalelse datert 06.09.2024 at det planlagte midlertidige vadet over elva, knyttet til tilkomstveien for Stifoss kraftverk, kan påvirke fisk og andre vannlevende organismer. Selv om tiltaket er midlertidig og av begrenset omfang, kan det føre til uheldig partikkelspredning som kan påvirke gyteområder nedstrøms. For å minimere påvirkningen anbefaler de at arbeidet gjennomføres mellom juli og september, eller ved lav vannføring. Hvis disse forutsetningene følges, vurderer fylkeskommunen at tiltaket ikke vil kreve ytterligere behandling etter forskriften om fysiske tiltak i vassdrag.

Agder fylkeskommune støtter Risør og Gjerstad kommuners forslag om å bevare og sikre bygningsmassen på Stifoss, som har høy lokal- og regionalhistorisk verdi. De ber NVE om å stille krav til at den nye kraftstasjonen tilpasses eksisterende bygninger og anbefaler en enklere utforming, uten bruk av skjermtegl. Fylkeskommunen mener at en permanent løsning for tilgang til bygningsmassen bør etableres for fremtidig vedlikehold og ber NVE skal stille krav om dette. Arbeider nær bygningene må utføres skånsomt.

De støtter overvåking av ristinger, men påpeker at bygningskonstruksjonen først bør sikres før sprengning påbegynnes. De oppfordrer også til bevaring av deler av den gamle rørtraseen og tømmerrenna for historisk dokumentasjon og formidling. Som et minimum må både rør og tømmerrenner grundig dokumenteres (oppmåling, foto og illustrasjon). En bør legge en plan for sikring av eksisterende bygninger for ytterligere forfall før arbeidet med kraftstasjonen starter.

Til slutt støtter de Fortidsminneforeningens forslag om å bruke massedeponi til å lage en buffer mot flom for å beskytte bygningene.

Konsesjonær sin kommentar til fylkeskommunen:

«-Tiltak i elv vert gjennomført i periodar med låg vassføring og fortrinnsvis i perioden mellom juli og september.

- Tiltaket omfattar ikkje eksisterande bygningsmassen utover at sprenging og anna arbeid ikkje skal påverke eksisterande bygg negativt.

- Kraftstasjonsbygget er i stor grad formgjeve av turbinen og tekniske installasjoner i bygningen. Materialval og arkitekttonisk utforming er utført av arkitekt med bakgrunn og fagleg interesse i kulturminner. Arkitekten har etterstreba balanse mellom tilpassing og moderne uttrykk jamfør Venezia-charteret. Det skal ikkje vere tvil om at kraftstasjonen er ny samtidig som den føyer seg inn i industrikulturmiljøet. Kraftstasjonen har ein enkel

utforming og ved å utelate takrenner og takutstikk, reduseres skyggeeffekter, og bygget fremstår mest mulig avdempet. Bruk av skjermtegl og cortenstål har vore brukt med suksess i Danmark på nye bygg inntil verna bygg av teglstein:

<https://www.ltarkitekter.dk/kannikegrden-en-0>

- Sprenging nær kulturminne vert utført forsiktig og overvaka med vibrasjonmålarar.
- Bygningsmassen er utanfor tiltaksområdet og ikkje ein del av prosjektet. Byggherren er klar over at dei som eigar av bygningsmassen pliktar å halde byggverk og installasjonar i forsvarleg stand, jamfør plan- og bygningsloven § 31-1.
- Deler av den gamle røyrgata og tømmerrenne utanfor tiltaksområdet vert ikkje råka. Innanfor tiltaksområdet er riving naudsynt for å etablere nytt trykkrøyr og veg til kraftverket i samsvar med konsesjonen.
- Dokumentasjon av kulturminne er utført i samsvar med krav i konsesjonen av fagfolk i Asplan Viak, avdeling Arendal.
- Viser til svar til Gjerstad kommune ovanfor».

Advokat Hanne Kraft-Johanssen skriver på vegne av grunneierne Galina Tsygurova-Watts og Paul Watts i en uttalelse datert 17.09.2024. Ekteparet Watts uttrykker bekymring for at den nye kraftstasjonen plasseres bare 20 meter fra deres bolig, i det sydvestlige hjørnet av deres festetomt. De er redde for potensiell stråling og støy fra bygningen, som vil endre utsikten fra eiendommen deres, som i dag er omgitt av skog med fjellknauser. Bygningen vil være 10x7 meter i grunnflate og 8 meter høy. Anleggsveien vil gå forbi tomten deres og medføre fjerning av vegetasjon, noe som vil endre miljøet rundt huset. Watts er også bekymret for at byggearbeidene kan forurense drikkevannet fra borebrønnen, ettersom de har høy kvalitet på vannet i dag. De er engstelige for at avfall fra anleggsveien og maskiner kan påvirke vannkvaliteten. Under sprengningsarbeidet ligger boligen deres nær sprengningsområdet, og de ber NVE vurdere å installere en vibrasjonsmåler på huset. Ekteparet forventer også å bli plaget av støy i byggeperioden og ber om at de ikke hindres i å kjøre til eiendommen sin. De ønsker tilbakemelding fra NVE angående sine innsigelser vedrørende miljø- og landskapspåvirkninger.

Konsesjonær sin kommentar til uttalelsen til Watts:

«- Stifoss kraftverk er planlagt med eit maksimalt spenningsnivå på 5,5kV. Dess høgare spenning vil dess høgare magnetisk felt vert skapt. Det er kjent at i ein avstand 10-20m frå ein 22kV-luftledning er den magnetiske feltet som regel under 0,4μT. (Statens Strålevern, Mars 2017). Lågare spenningsnivå skaper mindre magnetisk felt og jordkabel skapar mindre felt enn luftlinje. Avstanden frå næraste høgspenkabel til huset til Watts er om lag 30 meter. Strålinga frå kraftverket vil difor være svært låg inne i huset.

- Utløp er dykka og generator har svært lågt turtall (300rpm), som lagar lite støy.

Kraftstasjon i betongelement vil gje god støydemping. Viftene i kraftstasjonen vil kunne gje litt støy til omgjevnadane. Leverandørens sin tekniske dokumentasjon seier teoretisk 53dB i avstand 5 meter frå vifte. Støy avtek med 6dB ved dobling av avstanden, dvs 47dB i avstand 10 meter frå viftene og 41dB i avstand 20 meter frå viftene. Ca 30 meter frå kraftstasjonen vil viftestøy vere <40 dB utandørs. Dette er under kravet innandørs (<42dB) etter forurensingsforskrifta. Viftene vil bli plasserte vekk frå huset til Watts.

-Mønet til kraftstasjonen/takhatten er ca på kote 21,5. Dette er ca 2 meter under

grunnmuren til huset til Watts. Mønet er lågare enn kollen bak kraftstasjonen og vesentleg lågare enn Sliperiet. Vi kan ikkje sjå at kraftstasjonen vil skjemme for utsikten.

- Området blir noko forandra ved at skog nær vegen og trykkrøyret blir fjerna og veg bygd ned til kraftstasjonen. Etterkvart vil vegetasjonen bli reetablert og området framstå meir velhalde enn i dag.

- Utbyggar vil ta prøver av drikkevatnet før og etter anleggsperioden. Dersom vatnet vert forringa, vil utbyggar ta kostnaden med ny brønn.

- Byggeperioden vil medføre støy frå anleggsarbeid og sprenging. Arbeidet blir utført på kvardagar mellom 7 og 19 og støykrav på dagtid (<60 dB ved huset til Watts) vil blir overholdt. Byggherre vil også plassere ein vibrasjonsmålar på huset til Watts.

Grenseverdiane for vibrasjonar vil vere som for eit normalt bolighus bygd i treverk.

- AS Egeland's Verk er vegeigar og vegen er smal. Hovudsakleg vert vegen open i fri ferdsel i anleggsperioden. Vegen inn til Stifoss treng stadvis utbetring. Periodevis stenging i samband med utbetring av vegen må påreknast. Det vil også vere behov for å stenge vegen i kortare perioder for anna trafikk i samband med store transportar inn til anleggsområdet.

Stengingar vil bli avtala i god tid med Watts og hytteigarar i området og det vert forsøkt at vegstengingane fører til minst mogeleg ulempe for Watts, hytteigarar og andre som nyttar vegen».

NVE mottok ikke høringsinnspill fra Statsforvalteren i Agder innen fristen og kontaktet derfor Statsforvalteren for kommentar på ålevandringsløsningen.

Statsforvalteren skriver følgende i en oversending av 30.09.2024:

«Opp- og nedvandringsløsninger for ål ser ut til å være godt beskrevet i planen. Tiltakshaver har en plan for videre oppfølging av opp- og nedvandring hos ål. Arbeidet kvalitetssikres ved å benytte seg av rådgivere med fiskefaglig kompetanse. Ut over dette har jeg ingen merknader til detaljplanen».

NVEs vurdering

NVE registrerer at det er gitt uttale i et bredt spekter og at mye går utenfor NVEs mandat. Det oppfattes at flere av uttalelsene går på bevaring, istandsetting og tiltak på eksisterende bygningsmasse. Flere høringsparter ønsker at kulturmiljøet på Stifoss skal bevares for fremtiden og at det må gjøres tiltak på eksisterende bygg. Byggene det vises til er utenfor omsøkt tiltaksområde i detaljplanen. Den 21.11.2024 gjennomførte NVE et dialogmøte om NVEs rolle når det kommer til kulturminnene rundt Stifoss. I møtet deltok Risør og Gjerstad kommuner, fylkeskommunen i Agder og Fortidsminneforeningen.

ED ga tillatelse til opprustning og utvidelse av Stifoss kraftverk i vedtak av 17.12.2021. I konsesjonsprosessen hadde Gjerstad kommune gitt tillatelse til rivning av eksisterende bygninger og fylkeskommunen hadde ingen merknad til rivningen. Konsesjonen har derfor ingen vilkår om bevaring, istandsetting eller tiltak på eksisterende bygg. Det er satt vilkår om at de skal dokumenteres og kartlegges. En forutsetning i konsesjonen er at «eksisterende anlegg og industrihistorie knyttet til dem skal kartlegges og dokumenteres før anleggsarbeidene kan starte. Graden av dokumentasjon skal avklares av tiltakshaver i samarbeid med Gjerstad og Risør kommuner og godkjennes av NVE». NVE hadde møte med Gjerstad og Risør kommune vedrørende dokumentasjon av kulturmiljøet på Stifoss den

11.01.2024. Etter møtet oversendte kommunene mal for dokumentasjon av kulturmiljøet. Detaljplanen inneholder rapport etter kommunenes mal for å dokumentere kulturmiljøet ved Stifoss. Denne er en forenklet utgave av NVEs skjema gjengitt i NVEs rapport nr 42/2019: "DOKIVER – dokumentasjon av kulturminner i vassdrags- og energisektoren". NVE satte opprinnelig vilkåret i konsesjonen ettersom eksisterende bygningsmasse skulle rives etter rivetillatelse fra Gjerstad kommune. Dokumentasjonen er gjennomført i henhold til oversending fra kommunene. NVE vurderer derfor at vilkåret er hensyntatt. NVE kan ikke se at det skal utføres ytterligere dokumentasjon av byggene enn oversendt mal for dokumentasjon. Ytterligere tiltak i forhold til kulturmiljøet er ikke innenfor det NVE har hjemmel til å pålegge konsesjonær. Konsesjonen ble gitt med bakgrunn i informasjon om at bygningene skulle rives. NVE registrerer at Gjerstad kommune har satt vilkår i dispensasjonsvedtak om bevaring av eksisterende bygningsmiljø. NVE anser dette som et vilkår som kommunen må følge opp og er ikke en del av detaljplanvedtaket. Etter vår vurdering kan bygningsmiljøet ivaretas gjennom kommunen sitt kommende planarbeid for kulturmiljøet og vilkår i dispensasjonsvedtaket.

Flere høringsparter ønsker at det skal etableres flomvoller for å sikre bygningsmassene. Vi viser til at konsesjonær har vurdert hvorvidt det kunne vært aktuelt og gjennomført dette tiltaket i forbindelse med prosjektet. Konsesjonær har vurdert at et slikt tiltak mot elva krever permanent fjerning av kantvegetasjon og er en omfattende og dyr erosjonssikring. Kanalen mot kraftverket må bygges vesentlig høyere for sikring, og i kanalen nær sliperiet må det bygges en betongvegg til kote 14,75. Det er vurdert at det er for smalt til å mure, i tillegg til at en flomvoll ikke vil være helt vanntett og må kombineres med pumping i flomsituasjoner. Det vil i tillegg være viktig å bemerke seg at en voll mot elva kan føre til utvasking av deponimasser som kan føres nedover elva. NVE har ingen ytterligere kommentarer til vurderingen. Vi viser ellers til at det eneste kravet som er satt i konsesjonen omhandler dokumentasjon og kartfesting av kulturminner.

Flere høringsparter skriver videre at det må arbeides videre med skisser for kraftstasjonsbygg og lukehus for en bedre tilpasning i kulturmiljøet. Det er foreslått spesifikke tiltak for at kraftstasjonen kan bli mer stedstilpasset. Konsesjonær mener omsøkt utbygging er godt tilpasset kulturmiljøet og tar vare på industrimiljøet gjennom ny bruk ved å etterstrebe en balanse mellom tilpasning og moderne uttrykk jfr Venezia-charteret NVE konstaterer at det er brukt arkitekt med fagkompetanse på kulturmiljø i utforming av kraftstasjonen. Konsesjonær har tilstrebet å videreføre industrikulturmiljøet med bistand fra arkitekter i utformingen av kraftstasjonsbygget. Ettersom flere av uttalelsene går på utforming av kraftstasjon og at den må stedstilpasses bedre, setter NVE vilkår om at utformingen av kraftstasjonsbygget må videre utarbeides i samråd med fylkeskommunen i Agder og Gjerstad kommune for at det skal bli mest mulig stedstilpasset. Samarbeidet skal dokumenteres. Utformingen skal godkjennes av NVE. Dette begrunnes med at byggene som var gitt rivetillatelse til, nå ikke skal rives. Forutsetningene har forandret seg og derfor er utformingen av kraftstasjonen viktig.

Fylkeskommunen påpeker at det er viktig at arbeider i nærhet til bygningsmassen utføres skånsomt. Fortidsminneforeningen og Gjerstad kommune er bekymret for

sprengningsarbeidet til tross for at grenseverdier i NS8141 ikke vil bli overskredet. Det ønskes dokumentasjon og bilder av bygningsmasse før og etter tiltak iverksettes. Dokumentasjon av bygningsmassen i forkant av tiltak er gjennomført og ligger ved i detaljplanen. Konesjonær har planlagt å montere vibrasjonsmåler på sliperiet for oppfølging, kontroll og innstilling av ladningsstørrelser. NVE vurderer at konsesjonær har redegjort for avbøtende tiltak i forhold til sprengning i nærhet til eksisterende bygg i detaljplanen. NVE har ingen ytterligere kommentar til det og oppfatter at konsesjonær imøtekommer ønsket fra Fortidsminneforeningen og Gjerstad kommune.

Fortidsminneforeningen og fylkeskommunen peker på flere forhold som ble avgjort i konsesjonsprosessen. Dette gjelder blant annet plassering av vei og inngang til kraftstasjonen, samt plassering av ny rørtrase. I konsesjonen står det at veien til kraftstasjonen skal følge eksisterende rørtrase. Fylkeskommunen viser til tidligere innspill om bevaring av rørtraseen og tømmerrenne. Det er planlagt ny rørtrasé i den gamle, noe som fører til at den gamle rives. Konsesjongitt vannvei medfører rivning av rørtrase og tømmerrenne.

Store deler av uttalelsen til Galina Tsygurova-Watts og Paul Watts går på forhold i konsesjonen som har blitt avgjort og privatrettslige forhold. Kraftstasjonsplassering og plassering av anleggsvei er konsesjongitt. Når det gjelder drikkevann, skriver utbygger at de vil ta prøver av drikkevannet før og etter anleggsperioden, og at dersom vannet blir forringet vil utbygger ta kostnaden med ny brønn. Når det gjelder vibrasjonsmåler, viser NVE til at konsesjonær informerer om at det skal plasseres en vibrasjonsmåler på huset til Watts. NVE anser dette som privatrettslig og må avklares mellom partene. Vi minner om at en utbygging forutsetter privatrettslige avtaler.

Byggeperioden vil medføre støy fra anleggsarbeid og sprengning, og arbeidene skal utføres på hverdager fra 07-19 med støykrav som skal overholdes. Støy er regulert i annet regelverk gjennom en annen myndighet.

Når det gjelder stenging av veien, har konsesjonær i sitt notat skrevet at de vil avklare dette med Watts og hytteeiere i området slik at veistengingene fører til minst mulig ulempe for de som benytter seg av veien. Vi viser ellers til konsesjonær sin kommentar om at Watts ikke skal hindres i å kjøre inn til eiendommen sin. NVE registrer konsesjonær sin orientering og oppfatter utover det dette til å være privatrettslige forhold.

Vi viser til Gjerstad kommune sin uttalelse om skilt. Konsesjonær skriver at de planlegger å følge malen til NVE når det gjelder vassdragsskilting, men at annen skilting vil tilpasses kommunens regler. Konsesjonær må etablere opplysningsskilt i tråd med NVEs veileder og de skal tilfredsstille våre krav til informasjon for allmennheten når det gjelder vassdragsskilting. Ytterligere skilting i forhold til kulturminneverdiene i området må følges opp av kulturminnemyndigheten.

Masdalen påpeker at det er en hustufte ved Øvre Stifoss som ligger innenfor tiltenkt riggområde. Hustufta for innhuset og grunnmurene til uthuset kan fortsatt ses. Konsesjonær har svart ut at hustuftene vil bevares. NVE vurderer at dette hensyntas.

Statsforvalteren i Agder har uttalt seg om ålevandringsløsningen, og skriver at den er godt beskrevet med plan for videre oppfølging. Fiskevandringensløsningen er utformet i samråd med Haalvard Kaasa i Sweco. Løsningen består av en alfarist med finkel på 30 grader og et areal på 56 m². Fluktveien for nedvandrende fisk vil foregå i to utsparinger øverst i rista. Rista får en lysåpning på 15 mm. Ved maksimalt pådrag, vil farten horisontalt mot rista være 0,5 m³/s. Dekomponert er farten normalt 0,25 m³/s og langs etter rista 0,43 m³/s. Farten inn mot fluktruta er 0,5m³/s. Vi viser til kapittel 2.4.1 med figur 2 og figur 3. Vi minner om konsesjonærens selvstendige ansvar for at fiskevandringensløsningen fungerer. Ved nedvandringensløpet skal det monteres en Wolf-felle som kobles inn når nedvandrende ål skal registreres. For å registrere oppvandrende åleyngel, skal det lages et løp i rustfritt stål inn over damkrona som skal lede årefaringene i en samlesekk i et finmaska mykt materiale. Dersom det viser seg at godkjent arrangement ikke oppfyller krav som er satt i vassdragskonsesjonen, kan vi kreve ombygging jf. vannressursloven § 59.

NVE vurderer at det ikke har kommet inn særskilte uttalelser som påvirker godkjenningen av detaljplanen. NVE presiserer at vi ikke kan sette vilkår om vedlikehold av eksisterende kulturmiljø, men at det må kulturminnemyndigheten gjøre. Konsesjonær har svart ut høringsuttalelsene og vi legger til grunn at dette følges opp i praksis. Vi vil ellers minne om god landskapstilpasning og minimering av de anleggstekniske inngrepene. NVE vil ved tilsyn følge opp byggingen av kraftverket gjennom anleggsperioden.

Vurdering av flom og skredfare

Konsesjonær har gjort en vurdering av flom og skredfare i detaljplanen under punkt 1.3. Vi minner ellers om konsesjonærens selvstendige ansvar for å identifisere eventuell naturfare og gjøre nødvendige tiltak for å redusere dette. Konsesjonær skriver i sin kommentar til uttalelsene at det er i utbyggers interesse å sikre kraftverket tilfredsstillende mot flomhendelser. Kraftstasjonen er derfor bygget vanntett 0,5 meter over flomnivået.

Vurderinger etter naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante bestemmelser.

Saken har nylig vært opplyst gjennom konsesjonsbehandling og i denne prosessen har naturmangfoldloven kapittel II blitt vurdert. Vurderingene etter naturmangfoldloven som ligger til grunn for konsesjonen er tilstrekkelig konkrete, oppdaterte og dekkende for godkjenningen av detaljplanen. NVE har likevel gjort søk i databasene Artskart og Naturbase den 18.07.2024. Søkene viser at det er ål i tiltaksområdet. Det skal etableres opp- og nedvandringensløsning for ål. Ved veien som skal benyttes fra Eikenes er det registrert rik edellauvskog med middels verdi. NVE forutsetter at skogen bevares ved bruk av veien. Det er en anadrom strekning for fisk opp til dammen tilhørende Stifoss kraftverk. I konsesjonen

mente NVE at Stifoss ikke er et naturlig vandringshinder for fisk i vassdraget, men det ble ikke pålagt tiltak for å få anadrom fisk opp fossen da det er lite potensiale for gyte- og oppvekstområder i vassdraget ovenfor Stifoss. Tiltaksområdet ligger i et kartlagt friluftsområde med svært viktig verdi. Det er registrert en tur- og friluftsrute langsmed Stifossveien. I detaljplanen står det beskrevet at veien vil være åpen på ettermiddag, i ferier og helger. Dagstengning av veien skal opplyses til hytteeiere, i lokalavisen og ved startpunktet for stien. Turgåere kan i tillegg benytte seg av stier lengere oppe i lia mellom Stifossmoen og Stifossveien ovenfor tiltaksområdet. Det skal etableres skilt i sti- og veikryss. Sliperiet er registrert som en Sefrak-bygning og kulturminne som ikke er fredet. Konesjonær har i detaljplanen redegjort for avbøtende tiltak i forhold til byggene i området og har laget en dokumentasjonsrapport over kulturmiljøet ved Stifoss.

Vurdering av arrangement for minstevannføring, krav om skilting og merking

Metoden dere har beskrevet for slipp- og dokumentasjon av minstevassføring oppfyller kravene i post 1 i konsesjonen. Dette er avhengig av at dere installerer og drifter utstyret riktig.

Vi setter krav til anleggets funksjon og godkjenner prinsippene for målemetode og slippløsning, men ikke valg av utstyr eller leverandør. Derfor må dere kunne dokumentere skriftlig for oss, at dere har kalibrert og kontrollmålt utstyret. For slipp av minstevannføring som måles direkte ved vanngjennomstrømming i rør er det spesielt viktig å påse at forutsetningene for at måleutstyret gir riktige verdier er oppfylt. Dette gjelder spesielt krav om rettstrekning på rør, fylt vannrør og laminær vannstrøm.

Dersom det viser seg at godkjent arrangement for slipp og dokumentasjon av minstevannføring ikke oppfyller krav som er satt i vassdragskonsesjonen, kan vi kreve ombygging, jf. vannressursloven § 59.

Allmennheten skal kunne kontrollere at pålagt minstevannføring er oppfylt. NVE veileder 3/2020 «Slipp, måling og dokumentasjon av minstevannføring» beskriver hvordan dette kan løses. Se mal for opplysningsskilt på våre nettsider www.nve.no.

Forhold som dere må avklare før arbeidet kan starte

Plan- og bygningsloven

Dere må avklare med kommunen om tiltaket må ha dispensasjon fra gjeldende arealplan. Dette fordi det må være i samsvar med kommuneplanen sin arealdel og gjeldende reguleringsplaner. Dette gjelder selv om tiltaket har fått konsesjon, og dermed er unntatt fra byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven, jf. forskrift om byggesak (FOR 2010-03-26-488 - byggesaksforskriften) § 4-3 første ledd.

Dere må og sørge for at tiltaket blir gjennomført i samsvar med plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter. Dette gjelder særlig reglene i plan- og bygningsloven om tekniske krav (§ 29-5), og krav til produkt til byggverk (§ 29-7) med tilhørende deler av byggeteknisk forskrift. Disse gjelder så langt de passer for tiltaket.

Damsikkerhetsforskriften

Dam og vannvei ved Stifoss kraftverk er satt i konsekvensklasse 0. NVE skal derfor ikke behandle tekniske planer.

Naturforekomster, landskapsområder og kulturminner

Vi minner om post 3 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift og post 6 om kulturminner som konsesjonæren må følge opp i forkant av og under anleggsperioden.

Privatrettslige rettigheter

Vi gjør oppmerksom på at konsesjonæren må sørge for å skaffe seg nødvendige privatrettslige rettigheter for utbygging og drift av anlegget.

Nødvendige tillatelser etter annet lovverk

Før anleggsarbeidet starter må konsesjonæren innhente nødvendige tillatelser etter annet lovverk.

Det skal sendes inn dokumentasjon til Risør og Gjerstad kommuner når anlegget er ferdig bygd

Når anlegget er ferdig bygd, skal dere sende kartdata i egnet format med alle fysiske anlegg til Risør og Gjerstad kommuner, slik at kartdata kan gjøres tilgjengelige på en enkel måte, jf. byggesaksforskriften § 4-3 fjerde ledd.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages, se orientering om rett til å klage på siste side.

Med hilsen

Kristian Markegård
direktør

Mari Hegg Gundersen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

AS EGELANDS VERK

Kopimottakerliste:

Kjell Olav Masdalen
Hanne Kraft-Johanssen

Bystøl AS - Vik i Sogn - Jens A. Melheim

Risør kommune

Gjerstad kommune

Fortidsminneforeningen Aust-Agder lokkallag

STATSFORVALTEREN I AGDER

AGDER FYLKESKOMMUNE

Orientering om rett til å klage

Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: • Skrive hvilket vedtak du klager på. • Skrive hvilket resultat du ønsker. • Opplyse om du klager innenfor fristen. • Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av ED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller ED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.
Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Energidepartementet (ED), men sende den til NVE. NVEs -epostadresse er nve@nve.no. NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til ED.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.